

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: -y -ó

Cím: Egy budai patricius ház utolsó órái

Forrás: Pesti Hirlap

Bpest

1936. 7. 29

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Martinovics Ignác

Idő

1936

Személy

Helyszám

Egy budai patricius ház utolsó órái.

Lebontják azt a házat, ahol a legszebb ablakrácsok mögött tartóztatták a Martinovics-összeesküvés vezetőit.

(Félvételünk a Képes Pesti Hirlapban.)

A folyton épülő modern Budapest megkívánja a maga áldozatait a régi Pest-Buda rovására. Most a Vízivárosnak egyik legszebb patricius-háza kerül csákány alá. Ez a Margit-körutnak — azelőtt Országutnak — 29. számú háza, amelyet országszerte ismertek gyönyörű kovácsolt vas ablakrácsairól. Ezenkívül még egy nevezetessége volt: a hagyomány szerint ebben a házban fonták-szötték a Martinovics-féle összeesküvést és ugyanitt tartóztatták le annak vezéreit, kik később pallos alatt vesztették el fejüket.

Az ablakrácsok már el is tűntek. A legszebb a Fővárosi Múzeumba került, többi ráépítik a régi ház helyére épülő hatemeletes bérpalotára. A Fővárosi Múzeumba jutnak a ház egyéb művészi emlékei is: a kapu felett látható, szépen mintázott borjufő s az orozaton elhelyezett két oroszlan, amely vágyakozva tekint a háromszögben följük helyezett bárány felé.

Mészáros emblémák ezek, amelyek alapján azt szokták mondani, hogy itt volt Buda városának vágőhidja. Annyi kétségtelen, hogy ebben a palotaszerű udvarházban több mint egy évszázadon át volt a székhelye — egyszersmind vágószéke — Buda város legelőkelőbb mészáros mesterének.

Budapest Székesfőváros Levéltárában nyomon követhető a ház őstörténete. Buda 1686. évi visszafoglalása után Leimbgsstaetten, azaz enyvfőző ház volt itt; nem valami kellemes hely a letelepedésre. Azidőben egyébként is ingyen vagy egész csekély ellenszolgáltatásért osztogatták a házhelyeket. Két nemzedék elmúltával azonban már pénzt ért ez a házhely, amelyért 1756-ban Gévay János mészáros-mester 256 forintot fizetett és házat épített rá.

Ez már Mária Terézia korában történt, amikor gazdasági életünkben javulás tünetei mutatkoztak. Így esett, hogy 1773-ban egy másik mészáros mester, Stahl Ignác, már 2600 forintot adott az ingatlanért, házért, üzletért, hozzá tartozó négy és fél hold rért. Nyilvánvaló, hogy ez a Stahl Ignác építette ezt a szép, kastélyszerű házat, még pedig 1780 körül, mert az épület s a díszitmények stílusa tisztán mutatja II. József korának copí-stílusát.

II. József emelte fővárossá Buda városát, ahova új, modern és előkelő élet költözött. Még magasabbra szökött Buda városa jelentősége, amikor 1791-92-ben II. Lipót király ide hívta össze az országgyűlést is. Buda a kormányzati, politikai és üzleti életnek főfontosságú helye lett.

Ezen a ponton kell szólnunk Stahl kuridjának legendás híreről, mint a Martinovics-összeesküvés egyik fészkeről. Okmányszerű adatokat hiába keressünk erről, valószínűsítőket ellenben találunk bőségesen, úgyhogy e hagyomány valóságában nincs okunk kételkedni. Tudvalevő, hogy Martinovics mint ferencrendi szerzetes 1775-től kezdve Budán végezte a hittudományi tanfolyamot s ilyenkor valahányszor rendházába ment, Stahl kastélya mellett kellett elaladnia. Ő, a nyugtalan lelkű s minden iránt érleklődő ember bizonyára nem mulasztotta el, hogy ismeretséget kössön ezzel az előkelő polgárral és házanépével.

A Martinovics-féle összeesküvés története különben ismeretes. Magát Martinovicsot 1794 június 23-án éjszaka tartóztatták le Bécsben és azonnal vatalóra fogták. Martinovics nem nagy lelki bátorságot tanúsított, sőt sietett mozgalmának négy magyarországi igazgatóját, Laczkovics Jánost, Hajnóczy Józsefet, Szentmarjay Ferencet, és gróf Sigray Jakabot megnevezni, akikkel az év májusában Pesten és Budán sokszor összejött.

Martinovics vallomása alapján most már könnyű dolog volt eljárni a magyar elárultakkal szemben. Laczkovicsot, Hajnóczyt és Szentmarjayt 1794 augusztus 16-án éjjel fogták el, még pedig ahogyan Sándor Lipót nádor Ferenc királynak jelentette, Budán és Pesten. Laczkovics kétségtelenül Budán lakott, még pedig először egy tábornoknál, aki előző leg jelentést tett a főparancsnoknak, hogy előtte

Martinovics, amikor Budán járt, a francia alkotmányt dicsőítő és a bécsi kormányt gyalázó nyilatkozatokat tett, amiért őt házából kitiltotta. E botrány után valószínű, hogy Laczkovics olyan ház után nézett, ahol feltűnés nélkül tartózkodhatik és érintkezhetik elvbarátaival. Ilyenül kínálkozott Stahl forgalmas kuriája, vagy, ha úgy tetszik, üzletháza, amelynek tulajdonosa alig sejtette, miről folyik a szó udvara árnyékos fái alatt.

Itt jutott el tehát forduló pontjához az az összeesküvés, amelytől könnyen hívő magyar lelkek szebb jövőt vártak, de csak a reakció sanyargatásaiiban részesültek, miután 1795 május 20-án Martinovics és négy társa pallos alatt halt meg a Vérmezőn. A most eltűnőfélben levő patricius-kuriáról pedig kétségtelen, hogy a régi Buda beszédes emléke volt, mert fenntartott és terjesztett egy hagyományt, amely kéri a maga részét a történelemből.

-y -ó